

ЗНАЧЕННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ НАЙБІЛЬШ ВДАЛОГО КАПІТАЛОВКЛАДЕННЯ

О. В. Жарун,
аспірант, Уманський державний аграрний університет

У статті проведено аналіз класифікації інвестицій та її значення при виборі капіталовкладень в об'єкти інвестування.

ВСТУП

В сучасних умовах інвестиції виступають найважливішим засобом забезпечення умов виходу із економічної кризи, структурних зрушень в народному господарстві, зростанні технічного прогресу, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро- і макрорівнях.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Проблемам інвестування присвячені наукові роботи вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, серед яких: В.М. Гриньова, О.І. Гуроров, С.А. Гуткевич, М.І. Кісіль, Дж. Кейнс, Т.В. Майорова, П. Массе, А.А. Пересада, П.Т. Саблук та ін.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У високорозвинутих країнах інвестиції вважають інтегральною складовою стратегії розвитку підприємства, а часто навіть гарантією результативної і ефективною реалізації цієї стратегії. Інвестиційна діяльність тісно пов'язана із такими економічними категоріями, як "інвестиції", "інвестиційний клімат", "інвестор", "інвестиційна привабливість", "інвестиційний процес", "інвестування" тощо.

Термін "інвестиції" походить від латинського слова "invest", що означає вкладати [1,2]. Таке поняття, як "інвестиції" є дуже широким і тому йому не можна дати чіткого визначення. Часто в науковій літературі можна зустріти визначення інвестицій як майнових прав і інших цінностей, які є об'єктами власності [3]. Вчені-економісти, кожен по-своєму, трактує визначення терміна "інвестиції", іноді навіть помилково. Ряд вчених ототожнює категорію "інвестиції" з "капіталовкладеннями", що є не зовсім вірним, адже при цьому інвестиції розглядаються як вкладення в основні засоби, тобто у їх відновлення (будівлі) обладнання, транспортні засоби тощо.

На думку І.О. Бланка, інвестиції можуть здійснюватися і в оборотні активи, і в різноманітні фінансові інструменти (акції, облігації і т.п.), і в окремі види нематеріальних активів (придбання патентів, ліцензій, ноу-хау тощо). Тобто капітальні вкладення є більш вузьким поняттям і можуть розглядатися лише як одна із форм інвестицій, але не як їх аналог [4].

Тлумачення поняття вітчизняними дослідниками теж є не однобічним. Так, класик світової і української економічної науки М.І. Туган-Барановський під інвестиція-

ми розумів "розміщення капіталу", підкреслюючи дві сторони інвестицій: акумуляцію ресурсів і нагромадження доходу, з одного боку, та використання ресурсів із метою приросту капітального майна — з іншого [5, с. 16].

Існує також інша думка низки зарубіжних вчених з приводу визначення інвестицій, зумовлена зростанням значенням ринку цінних паперів, як механізму опосередкування руху реального капіталу у країнах з розвинутим фондовим ринком. В даному випадку під інвестиціями розуміють вкладання в цінні папери. Наприклад, У.Шарп зазначає, що "у примітивних економіках основна частина інвестицій відноситься до реальних, у той час як у сучасній економіці велика частина інвестицій представлена цінними паперами" [6].

Не дивлячись на розбіжність авторів у визначенні економічної категорії "інвестиції", у них всіх існує спільна риса — це зв'язок інвестицій з отриманням доходу. З цього приводу Гітман Л.Д. визначає інвестиції як "спосіб руху капіталу, що повинен забезпечити зростання вартості капіталу... Інвестиції — це будь-який інструмент, в який можна вкласти гроші, розраховуючи зберегти чи примножити їхню вартість та (чи) забезпечити позитивну величину доходу" [7, с. 10]. Дж. Розенберг стверджує, що інвестиції — це "використання грошей для отримання доходу, або досягнення приросту капіталу, чи для того і другого" [8, с. 20]. Аналогічне за змістом визначення інвестиціям дає Воронцовський А.В., при цьому виявляючи найбільш характерну їх ознаку: "інвестиції — необхідність витрати власних грошових коштів інвестором для досягнення при здійсненні можливого проекту індивідуальних цілей" [9, с. 8].

На нашу думку, найбільш повного і чіткого визначення категорії "інвестиції" зазначено в Законі України "Про інвестиційну діяльність". В цьому законі інвестиції трактуються як всі види майнових та інтелектуальних цінностей, щокладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої утворюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [10].

Інвестиції відіграють велику роль для країни в цілому і для її економіки зокрема. Їх можна класифікувати за різними ознаками, яких у науковій літературі дуже багато. Метою класифікацій інвестицій є надання повної інформації для визначення найбільш вдалого капіталовкладення. Чим більше розширити ступінь деталізації

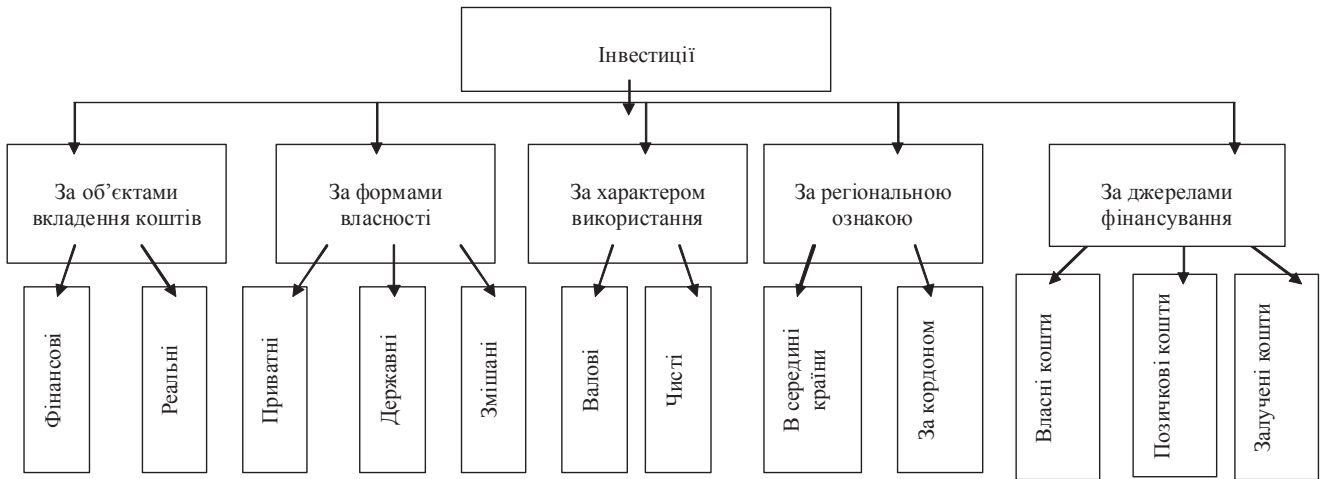

Рис. 1. Класифікація інвестицій

ознак класифікації інвестицій, тим більше видів інвестицій можна запропонувати. Класифікація інвестицій, наведена на рис. 1, визначає підходи та аналіз оцінки інвестиційної діяльності для прийняття правильних управлінських рішень.

В об'єкти підприємницької діяльності інвестиції здійснюються в різних формах, так розрізняють валові і чисті інвестиції.

Валові інвестиції визначають загальний об'єм засобів, які направлені на виробництво, і формулюються за рахунок фонду відшкодування. Тобто це інвестиції у нове будівництво, придбання засобів виробництва, природі товарно-матеріальних запасів.

Валові інвестиції формуються за рахунок чистих інвестицій та амортизаційних відрахувань:

$$I_v = I_c + A \quad (1.1),$$

де I_v — інвестиції валові;

I_c — чисті інвестиції;

A — амортизаційні відрахування.

Існує така закономірність: якщо валові інвестиції, більші за суму амортизаційних відрахувань, то це означає, що існує як просте так і розширене виробництво основних засобів. Якщо ж валові інвестиції дорівнюють сумі амортизаційних відрахувань, то це свідчить про наявність лише простого виробництва. Чисті інвестиції формуються за рахунок фонду підприємства.

Всі автори, що наводять класифікацію інвестицій, виділяють таку класифікаційну ознаку як "інвестиції" за об'єктами вкладення. Відповідно до цієї ознаки інвестиції поділяються на фінансові і реальні. Фінансові інвестиції ще називають портфельними, а реальні — прямими.

Фінансові інвестиції — це вкладання коштів у різні фінансові інструменти (активи), серед яких існує вкладання у фінансове майно, придбання прав на участь в справах інших фірм та боргових прав, вкладення коштів в торгівлю розробку проектів, в цінні папери, в цільові грошові вклади і т. д. Таким чином, вкладаючи кошти в портфельні інвестиції, інвестор збільшує свій капітал.

На думку Пересади А.А. [11, с. 11] інтелектуальні цінності пов'язані з людським капіталом. Інтелектуальні інвестиції — це вкладання в об'єкти інтелектуальної власності, в творчий потенціал суспільства.

Якість інвестиційної діяльності, а саме

втілення інвестиційного проекту в життя, залежить в основному від особистих і професійних якостей людей, які цей проект будуть здійснювати. За кордоном це дуже добре розуміють і тому дуже ретельно підбирають членів управлінської команди, адже краще вкласти свої кошти у високопрофесійну і висококваліфіковану команду і другорядний проект, ніж зробити це навпаки. Інвестори ставлять собі за ціль вкласти кошти в свою команду, проводити постійне підвищення кваліфікації своїх кадрів та вдосконалювати систему управління ними. Адже марно існує вислів: "Хто володіє інформацією, той володіє світом".

За формами власності інвестиційних ресурсів інвестиції кваліфікують на: приватні, державні, спільні і іноземні.

Під приватними інвестиціями розуміють вкладення, які здійснюються громадянами, недержавними підприємствами, комерційними структурами, а також релігійними організаціями.

Державні інвестиції — це вкладання, які здійснюються органами влади і управління за рахунок засобів бюджетів, позабюджетних фондів, позичкових коштів, а також державними підприємствами і установами за рахунок власних і позичкових коштів.

Іноземні інвестиції характеризують вкладення, які здійснюються іноземними юридичними і фізичними особами, а також державами.

Спільні — це інвестиції, які здійснюються суб'єктами даної держави й іноземних держав. Саме цей вид інвестицій є більш розповсюдженим.

Щодо направленості інвестицій, то виділяють такі їх види: "нетто-інвестиції", "брутто-інвестиції" та реінвестиції (рис. 2).

"Нетто-інвестиції" — це початкові інвестиції, що здійснюються під час заснування проекту або купівлі

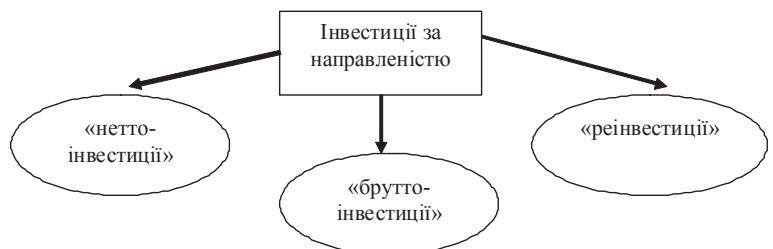

Рис. 2. Класифікація інвестицій за направленістю

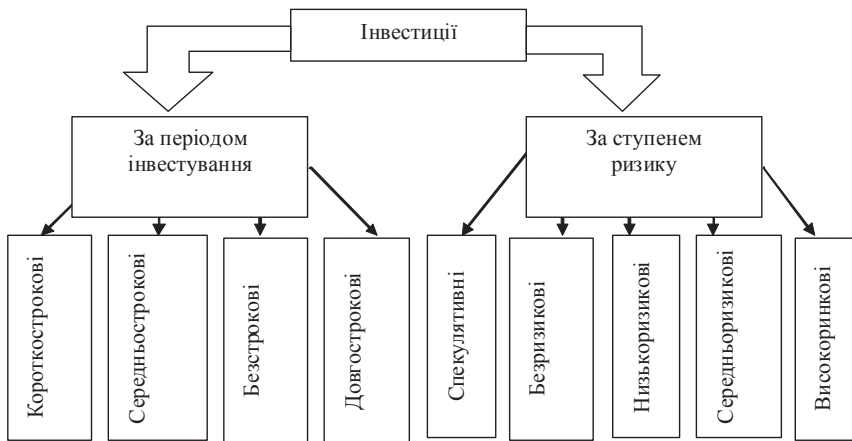

Рис. 3. Класифікація інвестицій за періодом інвестування та ступенем ризику

підприємства. "Брутто-інвестиції" — це вкладання, які складаються з "нетто-інвестицій" та реінвестицій. Реінвестиції — повторні вкладання, отримання у вигляді прибутку від первинного вкладання капіталу і направлених на підтримання складу основних фондів підприємства. До цих інвестицій можна віднести: інвестиції на заміну наявних об'єктів новими; інвестиції на раціоналізацію, які спрямовуються на реконструкцію технологічного обладнання; інвестиції на заміну випуску та ін.

За періодами інвестування та рівнем інвестиційного ризику розрізняють такі види інвестицій (рис. 3):

За періодом інвестування інвестиції бувають: короткострокові — на період не більше одного року; середньострокові — з періодом інвестування від 1 до 3 років; довгострокові — з періодом інвестування понад 3 років; безстрокові — інвестиції з невизначеним терміном вкладання.

За рівнем інвестиційного ризику розрізняють: безризикові — це інвестиції, за якими відсутній ризик втрати очікуваного доходу, тобто практично гарантовано отримання прибутку; низькоризикові — інвестиції, за якими існує ризик втрат капіталу нижче середньоризикового рівня; середньоризикові — вкладання, ризик за якими відповідає середньоризиковому рівню; високоризикові — це вкладання, ризик за якими вище середньоризикового рівня; спекулятивні — це інвестиції, за якими існує найбільший ризик втрати доходу або капіталу, в той же час очікується отримання максимального доходу. Тобто цей вид інвестицій є найбільшим ризиковим, але те, що можна отримати максимальний прибуток, є дуже привабливим [12].

За територіальною ознакою інвестиції поділяють на внутрішні і зовнішні.

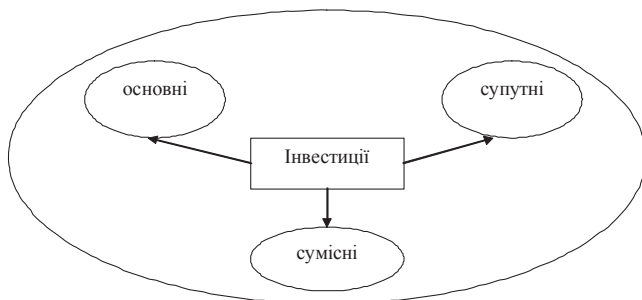

Рис. 4. Класифікація інвестицій за взаємозв'язками

Інвестиції в межах країни, тобто внутрішні інвестиції, — це вкладання коштів вітчизняними інвесторами на території даної країни.

Зовнішні інвестиції, на відміну від внутрішніх, характеризують вкладання коштів в об'єкти розміщені поза межами даної країни. Це можуть біти вкладання в цінні папери зарубіжних країн та ін.

Класифікація інвестицій за взаємозв'язками наведена в рис. 4.

За взаємозв'язками інвестиції поділяють на основні, які характеризують досягнення інвестиційної мети, а отримані результати дозволяють підприємству збільшити свої основні фонди та їх експлуатацію самостійно;

супутні, які характеризують другорядну роль у здійсненні реалізації основних інвестицій; сумісні — це ті інвестиції, які реалізуються декількома інвесторами для досягнення однієї мети.

ВИСНОВКИ

Таким чином, інвестиції відіграють важливу роль для країни як на мікро- так і на макрорівні. Розмежування інвесторами інвестицій відповідно щодо їх класифікаційних ознаках сприяє найбільш вдалому капіталовкладенню. Створення сприятливих умов для залучення інвестицій є запорукою успіху та ефективності інвестиційної діяльності країни.

Література:

1. Просьяник В.М. Інвестиційні ресурси: теоретичний та прикладний аналіз — Х.: Гриф, 2001 — 78 с.
2. Конев В. Інвестиційна політика в АПК // Економіст. — 2007. — № 1. — С. 83.
3. Гамальська В. Інвестиційна політика України в період трансформації економіки // Регіональна економіка. — 2006. — № 3. — С. 237—244.
4. Бланк І.А. Інвестиційний менеджмент. — К.: МП "ІНТЕМ" ЛТД, "Юнайтед Лондон Трейд Лимітед", 1995, — 448 с.
5. Злупко С.М. Інституційно-інвестиційна теорія Михайла Туган-Барановського та її вплив на світову інвестологію // Фінанси України. — 2004. — №4. — С. 3—16.
6. Шарп У., Олександр Г., Бейлі Дж. Інвестиції: Пер. з англ. — М.: ІНФРА — М., 1997, — 1028 с.
7. Гітман Л.Д., Джонк М.Д. Основи інвестування: Пер. с англ. — М: Діло, 1997—1008 с.
8. Денисенко М.Д. Основи інвестиційної діяльності. — К.: Алертс, 2003. — 338 с.
9. Воронцовский А.В. Методы обоснования инвестиционных проектов в условиях определенности. — СПб.: Изд-во С.-Петербур. у-та: ОЦЭиМ, 2004. — 182 с.
10. Закон України "Про інвестиційну діяльність" // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — №47. — ст. 646 (із змістом та доповненнями).
11. Пересада А.А. Інвестиційний процес в Україні — К.: Видавництво "Лібра" ТОВ, 1998. — 392 с.
12. Бочаров В.В. Інвестиции. — СПб.: Питер, 2002. — 288 с.